

УДК 338.244.47:336.14

Бартош С. В.

аспірант НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, chief_editor@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто здобутки бюджетної децентралізації в Україні, яка з 2014 р. є важливим складником державної політики у сфері місцевого самоврядування, її засади та законодавче підґрунтя. Проведено аналіз зростання надходжень місцевих бюджетів та розширення їхньої джерельної бази, окреслено перспективи подальшого її збільшення з урахуванням національного законодавства. Визначено ймовірні ризики бюджетної децентралізації: надмірний рівень централізації бюджетної системи, неврегульоване питання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади тощо. Зроблено висновки про поступове формування нової моделі міжбюджетних відносин, наявність позитивних тенденцій щодо покращання соціально-економічної ситуації в регіонах, запропоновано окремі заходи, спрямовані на розв'язання проблем, що виникають у процесі бюджетної децентралізації.

Ключові слова: реформа децентралізації, бюджетна децентралізація, місцеві бюджети, ризики децентралізації, міжбюджетні відносини.

Літ. 29.

Serhii Bartosh

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, chief_editor@ukr.net

TOPICAL QUESTIONS OF BUDGET DECENTRALIZATION IN UKRAINE

Abstract. The article examines the achievements of budget decentralization in Ukraine, which has been an important component of state policy in the field of local self-government, its foundations and legislative basis since 2014. The purpose of the article is to analyze the results of fiscal decentralization and the associated difficulties in order to identify areas for improving the financial capacity of local governments and preventing potential risks. The author outlines the following problems of budget decentralization: regulation of regional development and satisfaction of each community's needs; a review and clear structuring of own and delegated powers of local self-government bodies; expansion of their financial base; transition to the system of targeted transfers in order to compensate expenditures of local self-government bodies through the exercise of their delegated functions; ensuring a high level of transparency in the use of budget funds by local self-government bodies, etc. The analysis of revenue growth of local budgets and expansion of their source base is carried out; prospects for its further increase in accordance with the national legislation are outlined. The probable risks of fiscal decentralization are identified: an excessive level of centralization of the budget system, an unresolved issue of division of powers between local governments and executive power, a low level of qualification of employees of local self-government bodies, etc. The author makes a conclusion about the gradual formation of a new model of intergovernmental fiscal relations, the existence of positive trends in improving the socio-economic situation in the regions, and proposes separate measures aimed at solving problems arising in the process of fiscal decentralization.

Key words: decentralization reform, fiscal decentralization, local budgets, decentralization risks, intergovernmental relations.

JEL classification: H11, H61, H73, H77.

© Бартош С. В., 2018

Бартош С. В.

аспірант НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ

Аннотация. Рассмотрены достижения бюджетной децентрализации в Украине, которая с 2014 г. является важной составляющей государственной политики в сфере местного самоуправления, ее основы и законодательная база. Проведен анализ роста поступлений местных бюджетов и расширения базы их источников, определены перспективы дальнейшего ее увеличения с учетом национального законодательства. Определены возможные риски бюджетной децентрализации: чрезмерный уровень централизации бюджетной системы, неурегулированный вопрос распределения полномочий между органами местного самоуправления и исполнительной власти и т. п. Сделан вывод о постепенном формировании новой модели межбюджетных отношений, наличии положительных тенденций, касающихся улучшения социально-экономической ситуации в регионах, предложены отдельные меры, направленные на решение проблем, возникающих в процессе бюджетной децентрализации.

Ключевые слова: реформа децентрализации, бюджетная децентрализация, местные бюджеты, риски децентрализации, межбюджетные отношения.

Процеси децентралізації окремих державних функцій у багатьох країнах розпочалися з кінця 1980-х років. Їхні форми характеризуються особливостями, властивими конкретним державам, що пов'язані з їхніми політичними та соціально-економічними умовами. Децентралізація торкається аспектів фінансів, контролю, регулювання, звітності та підзвітності тощо, котрі фактично є елементами відносин між рівнями влади. Це – суперечливий процес, адже ймовірні ситуації, коли реальний стан справ і декларовані цілі не збігаються через різні причини.

Головне завдання децентралізації – підвищення ефективності державного сектору і якості життя населення. Її розглядають як невід'ємний елемент вирішення проблем, зумовлених зростанням вимог, з якими стикаються державні органи, й очікуваннями населення щодо кращого виконання держустановами своїх функцій.

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спрямована на захист інтересів жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади – передачу великої частини повноважень, ресурсів та відповідальності від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування (ОМС). Ця політика ґрунтується на нормах Європейської хартії місцевого самоврядування [1] та світових стандартах.

Складовою політики децентралізації є бюджетна децентралізація – процес передання повноважень з управління доходами та видатками з метою підвищення ефективності реалізації таких повноважень і ретельнішого управління коштами місцевих бюджетів. Завдяки децентралізації виникають додаткові можливості щодо їх формування, розширюється свобода ОМС у використанні фінансових ресурсів, зростають активність й ініціативність місцевої влади, посилюється контроль за виконанням бюджету, результативнішою стає трансфертна політика тощо.

Фахівці Міжнародного валютного фонду (МВФ) високо оцінюють значення макроекономічних наслідків фіскальної (бюджетної) децентралізації, яка сприяє підвищенню ефективності державного сектору. На їхню думку, вона забезпечує тісніший зв'язок між платниками податків і політиками: перші мають більше можливостей для впливу на осіб, котрі приймають рішення, тоді як місцеві діячі можуть краще адаптувати політику до регіональних умов. Крім того, конкуренція між юрисдикціями повинна стимулювати економічно вигідний розподіл суспільних благ: якщо платники податків не задоволені запропонованим набором податкових пільг, вони можуть переміщуватися в іншу юрисдикцію або використовувати виборчу систему для тиску на посадових осіб [2, с. 4].

Питання децентралізації в різних її аспектах розглядали багато вітчизняних науковців, зокрема А. Є. Буряченко, Г. В. Возняк, О. П. Кириленко, В. П. Кудряшов, Є. Ю. Кузькін, І. О. Луніна, Б. С. Малиняк, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, С. А. Романюк, Ю. П. Шаров, О. В. Шишко [3–16] та ін. Ґрунтовний аналіз різноманітних аспектів фіскальної децентралізації, зокрема міжбюджетних відносин, здійснено в колективній монографії за редакцією Т. І. Єфименко [17]. Однак подальший розвиток децентралізації в Україні, у тому числі бюджетної, потребує постійного аналізу процесів, що супроводжують трансформацію державного механізму, насамперед із метою підвищення його ефективності та розв'язання проблем, які виникають.

Мета статті – аналіз результатів бюджетної децентралізації в Україні та труднощів, котрі її супроводжують, із метою визначення напрямів покращання фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та запобігання ймовірним ризикам.

Законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади та її територіальних засад на всіх рівнях почало формуватися у 2014 р. Кабінет Міністрів України постановою від 01.04.2014 № 333-р схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а згодом – План заходів щодо її реалізації. Вітчизняні фахівці, науковці, експерти розробили й підготували для громадського обговорення проект змін до Конституції, однак через політичну ситуацію парламент не прийняв подані Президентом України зміни. Тому реформа здійснюється в межах чинної Конституції: внесено поправки до Бюджетного та Податкових кодексів України, ухвалено Закони України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”, “Про співробітництво територіальних громад”, “Про засади державної регіональної політики” та ін.

До головних завдань, які мають бути розв'язані в межах бюджетної децентралізації, належать:

- регулювання регіонального розвитку та задоволення потреб кожної громади;
- перегляд і чітка структуризація власних та делегованих повноважень;
- розширення фінансової бази ОМС;
- забезпечення високого рівня транспарентності використання бюджетних коштів ОМС тощо.

У 2014–2017 р. створено 665 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які перебувають у прямих міжбюджетних відносинах із Державним бюджетом України. Відповідно до перспективних планів формування територій громад областей передбачено створення 1200 ОТГ [18].

Варто зауважити, що згідно з Бюджетним кодексом України (БКУ), ОТГ мають бюджетний статус міста обласного значення [19, ст. 64], а отже, бюджетні ОТГ безпосередньо отримують міжбюджетні трансферти з держбюджету на виконання делегованих державою повноважень – кошти медичної, освітньої та інших субвенцій [19, ст. 89]. Водночас до бюджетів сіл, селищ, міст вказані кошти не надходять, оскільки місцеві ради не мають повноважень на здійснення таких видатків через те, що ці повноваження належать ОМС району. Відповідно, збільшуються бюджети ОТГ і розширюються їхні можливості в забезпеченні ефективного управління.

Під час реформи децентралізації досягнуто певних успіхів, зокрема у зміцненні місцевих бюджетів і, відповідно, формуванні ресурсної бази ОМС.

У 2018 р. на прями відносини з державним бюджетом перейшли 1288 місцевих бюджетів: 24 обласні бюджети, 148 бюджетів міст обласного значення та бюджет м. Києва, 450 районних бюджетів і 665 бюджетів ОТГ. Базову дотацію з держбюджету отримують 930 місцевих бюджетів, реверсну дотацію – 223 [20]*.

Обсяг місцевих бюджетів зріс із 68,6 млрд грн у 2014 р. до 192 млрд грн у 2017 р. Приріст надходжень до місцевих бюджетів у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 31 %, або 45,3 млрд грн. Їхня частка у зведеному бюджеті України постійно збільшується, сягнувши на кінець 2017 р. 51,2 % (у 2015 р. – 45,6 %) [21].

Також зросла частка місцевих бюджетів у обсязі валового внутрішнього продукту (ВВП): у 2014–2015 рр. вона становила 5,1 %, у 2016 р. – 6,2, у 2017 р. – 6,5 %; за підсумками 2018 р. прогнозується її підвищення до 7,1 % [22].

Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів у розрахунку на одного жителя за підсумками 2017 р. збільшились порівняно з 2016 р. на 19,3 % – до 4488,5 грн [22]. У січні – жовтні 2018 р. ці доходи зросли проти аналогічного періоду 2017 р. на 22 % – до 4880 грн. Зокрема, обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у розрахунку на одного жителя зріс на 26,1 % – до 2840,5 грн. Надходження до місцевих бюджетів від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, збільшились на 70,9 % (1 млрд грн). У 11 регіонах темпи зростання були вищими від середніх по Україні. Максимальні – у Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій, Дніпропетровській областях. Надходження від єдиного податку збільшились на 35,7 % (6,1 млрд грн). Вищі від середніх темпи зростання спостерігалися у 15 регіонах із 25. Найбільші – у Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Волинській областях [23].

* Базова дотація перераховується з державного бюджету місцевим і є основним інструментом підвищення їхньої фіскальної спроможності. Оскільки вона надається із загального фонду держбюджету, основні джерела перерахування цього трансферту становлять загальнодержавні податки і збори, що надходять до загального фонду держбюджету. Реверсна дотація перераховується в протилежному до базової дотації напрямі – з місцевих бюджетів до державного для горизонтального вирівнювання податкового потенціалу територій. Таким чином, кошти реверсної дотації в подальшому є фінансовим ресурсом для перерахування базової дотації.

Про фінансову спроможність свідчать і залишки коштів усіх місцевих бюджетів на рахунках станом на 1 січня 2018 р., які дорівнювали 55,7 млрд грн (на рахунках загального фонду – 33,5 млрд грн) [22]. На 1 листопада 2018 р. ці залишки становили 78,1 млрд грн, із яких на казначейських рахунках – 64,9 млрд грн, на депозитних рахунках – 13,2 млрд, зокрема: міст обласного значення – 13,9 млрд, із яких на казначейських рахунках – 8,8 млрд, на депозитних рахунках – 5,1 млрд; ОТГ – 7,0 млрд грн, із яких на казначейських рахунках – 6,5 млрд грн, на депозитних рахунках – 0,5 млрд грн [23].

У державному бюджеті на 2018 р. передбачено нові джерела формування доходів місцевих бюджетів. Так, із 1 січня 2018 р. до них зараховується 5 % рентної плати за користування надрами для видобування окремих видів корисних копалин, а також 100 % єдиного податку, котрий сплачується платниками четвертої групи (сільгоспвиробниками) (у 2017 р. зараховувалось 86 %). Введено новий вид надходжень – від затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей і встановлення розміру плати за видачу ліцензій на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей [18].

Крім того, з 2018 р. у складі спеціального фонду державного бюджету створено Державний дорожній фонд у розмірі 37 млрд грн (відповідно до Законів України “Про внесення змін до Закону України “Про джерела фінансування дорожнього господарства України” щодо вдосконалення механізму фінансування дорожньої галузі” і “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі”). За рахунок його коштів для місцевих бюджетів передбачено 11,5 млрд грн субвенції на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах [18].

Збільшено обсяги надання державної бюджетної підтримки на розвиток громад і розбудову інфраструктури. Якщо у 2014 р. регіонам із державного бюджету на підтримку соціально-економічного розвитку передбачалося виділити 0,5 млрд грн, то в 2017 р. на реалізацію інфраструктурних проектів спрямовано 16 млрд грн, а на 2018 р. заплановано надати понад 19 млрд грн, тобто в 39 разів більше, ніж у 2014 р. [23].

Водночас на шляху децентралізації виникають певні труднощі, пов’язані як з історично сформованими умовами, так і з нинішніми обставинами соціально-економічного розвитку. Зокрема, на думку окремих науковців, бюджетна система України не відповідає потребам розвитку територіальних громад, оскільки дотепер характеризується надмірною централізацією фінансових ресурсів [24]. Попри всі зазначені позитивні зміни, ОМС не можуть повною мірою виконувати свої функції, проводити власну політику, нарощувати матеріальну й фінансову бази, формувати сприятливий інвестиційний клімат.

Як відомо, здатність держави до ефективного виконання своїх функцій визначається її інституційною спроможністю до створення сприятливих умов для економічного розвитку – тільки в такому разі варто говорити про те, що вона зможе запобігати внутрішнім конфліктам інтересів (зокрема й між громадами) та мінімізувати зовнішні виклики (вплив глобалізації; відкритість

ринків; необхідність оновлення економічної бази територій). Саме довіра до держави посилює спроможність ОМС у розв'язанні проблем розвитку.

Економічно слабкі громади не здатні відстоювати свої інтереси перед державою, і їхнє соціально-економічне становище цілком залежить від обсягів ресурсів, які вона може їм спрямувати. З одного боку, децентралізація має сприяти посиленню ролі громад у формуванні середовища власного розвитку (зменшення трансакційних витрат, забезпечення сприятливих мікро-економічних умов, швидка реакція у подоланні труднощів, які виникають під час ведення бізнесу). З другого – для ефективної децентралізації потрібна інституційно потужна держава, що є запорукою збалансованих взаємовідносин між нею і громадами, а також усередині громад.

Надаючи високу оцінку фіскальній (бюджетній) децентралізації, експерти МВФ наголошують на ризиках, властивих їй. Зокрема, існує небезпека зниження ефективності державної політики і погіршення стану державних фінансів. Іноді через децентралізацію виникає дублювання функцій на всіх рівнях державної влади, послаблюється підзвітність, і, як наслідок, якість державних послуг знижується. Крім того, оскільки ОМС отримують значні податкові ресурси та видаткові повноваження, центральний уряд нерідко не спроможний контролювати використання доходів і запобігати надмірним витратам [2, с. 4]. Зауважується, що фіскальна децентралізація часто визначається політичними, а не економічними чинниками, оскільки і центральний уряд, і місцеві гравці прагнуть до більшої участі у формуванні фіскальної (бюджетної) політики. Потужним є і вплив історичних та культурних обставин на розподіл обов'язків між рівнями державної влади (по вертикалі) й окремими місцевими (регіональними) органами (по горизонталі) [2, с. 9].

Децентралізація бюджетної системи може ускладнювати для держави реалізацію таких функцій, як стабілізація та перерозподіл доходів. Управлінські ризики пов'язують із низькою кваліфікацією апарату ОМС, невідповідністю формування місцевих бюджетів цілям та завданням соціально-економічного розвитку територій, що зрештою нівелює використання потенціалу бюджетної децентралізації.

Керівництво місцевих рад у результаті бюджетної децентралізації має вкладати кошти в розвиток інфраструктури, соціальних об'єктів, освіти, медицину. В окремих ОТГ стверджують, що ці ресурси не покривають усіх видатків на охорону здоров'я, освіти, соціальний захист і соціальне забезпечення населення, адже раніше всі витрати, разом із наданням відповідних пільг, утриманням дошкільних і медичних закладів, здійснювалися з державного бюджету [25].

Існують ризики, пов'язані з розподілом коштів усередині ОТГ. Органи управління більшої громади, до якої приєднані інші одиниці, можуть розподіляти фінансові ресурси насамперед на власну користь, без урахування інтересів об'єднаних із нею громад. Як наслідок, соціально-економічна ситуація в малих селах та селищах не покращуватиметься, що свідчатиме про невиконання одного із завдань бюджетної децентралізації – регулювання регіонального розвитку та забезпечення потреб кожної громади.

Окрім того, ймовірно виникнення суперечностей між центром і регіонами через намагання центру зберегти владні повноваження: цілі державної і

регіональної (місцевої) влади в питаннях реалізації бюджетної політики можуть не збігатися, а отже, політика вирівнювання бюджетної забезпеченості не буде ефективною, спричиняючи, врешті-решт, посилення диференціації регіонального розвитку [26].

Досвід європейських країн показує, що розширення податкової автономії місцевих бюджетів поглиблює міжрегіональні відмінності в доходах, а відповідно, і в рівні та якості бюджетних послуг. З одного боку, це може спричинити потребу розширити трансферти з державного бюджету (що в підсумку погіршить стан державних фінансів загалом). З другого – зростання податкових надходжень багатих регіонів і територіальних громад стимулює перманентне збільшення видатків, яке ускладнить фінансування місцевих видатків у разі погіршення економічної ситуації [27].

Потенційні ризики децентралізації, як загалом, так і бюджетної насамперед, спричинені й так званим людським фактором, і специфічним характером державних інститутів, підґрунтя яких сформувалося великою мірою ще за часів радянської влади, і соціально-політичними чинниками, властивими Українській державі за доби незалежності, й нормативно-правовою базою, що не цілком відповідає теперішній ситуації в країні тощо. Серед основних ризиків можна виокремити такі:

- брак широкої підтримки створення ОТГ із боку населення, оскільки воно мало обізнане з причинами й цілями децентралізації, а також як потенційний, так і реальний опір районних державних адміністрацій та місцевих рад. Цей опір пов'язаний з тим, що вони бояться втратити робочі місця та повноваження, оскільки процес утворення ОТГ супроводжується переформатуванням органів влади та змінами в управлінні на користь громад;
- швидке зростання кількості ОТГ без пропорційного збільшення обсягу субвенцій на розвиток інфраструктури, що знижує мотивацію громад до об'єднання та обмежує їхні можливості в соціально-економічному розвитку. Так, у 2016 р. державна субвенція на інфраструктуру громад становила 1 млрд грн і була розподілена між бюджетами 159 ОТГ пропорційно до площі громади та чисельності сільського населення, у 2017 р. – 1,5 млрд грн на 366 громад, у 2018 р. – 1,9 млрд грн на 665 ОТГ [28];
- остаточно не врегульоване питання розподілу повноважень між ОМС та органами виконавчої влади загалом, а також функцій і повноважень між місцевими радами ОТГ та районними державними адміністраціями й радами;
- недостатня кваліфікація службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій утворених ОТГ, що спричиняє неефективне використання фінансових ресурсів, неспроможність освоїти кошти державних субвенцій на розвиток. Зазвичай ОМС не готові до запровадження стратегічного планування розвитку громад;
- висока небезпека корупційних дій у використанні бюджетних коштів.

Великою мірою окреслені ризики щодо швидкого та ефективного здійснення децентралізації зумовлені браком системного підходу до реформи публічного управління та фрагментарністю й незавершеністю інших важли-

вих реформ (судова, бюджетна, фіскальна, податкова, інституційна, адміністративно-територіальна, соціальна та ін.), спрямованих на модернізацію та посилення інститутів держави. Дотепер не інституціалізовано баланс повноважень та відповідальності між державою і громадами, немає науково обґрунтованої моделі розвитку країни та її інститутів. У зв'язку зі складністю розроблення такої моделі (адже кожна держава, як зазначалося, має унікальні економічні, соціальні, політичні, культурні, історичні умови розвитку) фактично неможливо скористатися досвідом успішних реформ тієї чи іншої країни.

Варто зауважити, що уряд великою мірою розуміє труднощі й ризики процесу децентралізації, яка відбувається, про що свідчать, зокрема, оприлюднені Кабінетом Міністрів України її основні завдання на період до 2020 р. [29]. Серед презентованих заходів передбачено:

- забезпечення співмірності обсягу фінансових ресурсів новим повноваженням ОМС;
- приведення системи служби в ОМС у відповідність до сучасних стандартів, розмежування посад службовців місцевого самоврядування та виборних посадових осіб ОМС;
- підвищення рівня професійної компетентності службовців ОМС;
- удосконалення діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади на відповідній території;
- запровадження єдиної державної політики щодо нагляду і контролю за законністю діяльності ОМС згідно з Європейською хартією місцевого самоврядування.

Однак, попри задекларовані цілі та завдання, за будь-яких оптимістичних прогнозів слід урахувувати ситуацію в країні, яка найближчим часом характеризуватиметься високим рівнем турбулентності через кілька передвиборчих кампаній, що відбуватимуться наступного року. Хоча процес децентралізації, у тому числі бюджетної, і характеризується значними здобутками, не можна забувати про залежність її успіхів від загального стану національної економіки та впливу суто суб'єктивних факторів, пов'язаних зі збільшенням чи зменшенням ваги певних учасників політичного процесу.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки.

Загалом процес децентралізації є успішним, про що свідчать наведені дані, поступово формується нова модель міжбюджетних відносин, спостерігаються позитивні тенденції щодо покращання соціально-економічної ситуації в регіонах.

Незважаючи на всі досягнення децентралізації, як у цілому, так і бюджетної зокрема, зберігається велика кількість ризиків, спричинених і об'єктивними причинами (нормативно-правова база, котра потребує вдосконалення; остаточно не визначені законодавчо відносини між центром і регіонами тощо), і суб'єктивними факторами, насамперед людським чинником (високий рівень корупції; недостатня прозорість бюджетного процесу; низька кваліфікація працівників, відповідальних за впровадження реформ, і т. ін.).

Розв'язати визначені проблеми можна через вжиття таких заходів:

- удосконалення нормативно-правової бази, внесення змін до законодавства, спрямованих на чітке розмежування повноважень центральних

- і місцевих органів державної влади та ОМС, у тому числі в бюджетній сфері;
- проведення широкої інформаційної кампанії з роз'яснення для громадян переваг децентралізації;
 - запровадження механізмів контролю за діяльністю ОМС із боку як державних органів (попередній та поточний державний аудит), так і громадянського суспільства (підвищення рівня транспарентності їхньої діяльності, надання громадянам важелів впливу на забезпечення її прозорості);
 - реалізація дієвих програм підвищення кваліфікації службовців та надання їм необхідної консультативної і методичної допомоги з боку органів виконавчої влади.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 16.11.2009. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. *Boadway R., Eyrard L.* Designing Sound Fiscal Relations Across Government Levels in Decentralized Countries. *IMF Working Paper*. 2018. WP/18/271. 44 p. URL: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2018/wp18271.ashx>.
3. *Буряченко А. Є.* Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин. *Фінанси України*. 2014. № 2. С. 17–27.
4. *Возняк Г. В.* Бюджетне вирівнювання: теоретико-методологічні аспекти. *Фінанси України*. 2017. № 4. С. 42–54.
5. *Кириленко О. П., Малиняк Б. С.* Унікальний досвід організації публічного звітування про результати використання коштів обласного бюджету: уроки для поширення. *Фінанси України*. 2017. № 3. С. 36–50.
6. *Кудряшов В., Сіленков Б.* Поняття бюджетної системи та її децентралізації. *Фінанси України*. 2006. № 8. С. 53–56.
7. *Кузькін Є. Ю.* Теоретичні засади використання цільових форм міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам. *Фінанси України*. 2016. № 12. С. 45–58.
8. *Кузькін Є. Ю.* Місцеве оподаткування як інструмент зміцнення власної дохідної бази місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 34–47.
9. *Кузькін Є. Ю., Шишко О. В.* Розширення повноважень місцевого самоврядування в сучасних умовах: основні напрями та подолання перешкод. *Фінанси України*. 2015. № 11. С. 43–55.
10. *Опарін В. М.* Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 29–43.
11. *Луніна І. О.* Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 61–75.
12. *Павлюк К. В., Степанова О. В.* Децентралізація в системі фінансування охорони здоров'я. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 67–85.
13. *Романюк С. А.* Децентралізація: теорія та практика застосування : монографія. Київ, 2018. 216 с.
14. *Шишко О. В.* Теоретичні аспекти формування фінансової автономії місцевого самоврядування в сучасних умовах. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 2. С. 70–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_2_7.
15. *Шишко О. В.* Методичні підходи до впровадження середньострокового бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 3. С. 81–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_3_8.

16. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук та ін. ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
17. Актуальні проблеми розвитку системи управління державними фінансами: євроінтеграційний контекст / за ред. Т. І. Єфименко ; ДННУ "Акад. фін. управління". Київ, 2016. 496 с.
18. *Курінний В.* Децентралізація як недооцінена реформа. 2018. 23 трав. URL: <https://daily.rbc.ua/rus/show/detsentralizatsiya-nedootsenennaya-reforma-1527054477.html>.
19. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
20. Державний бюджет 2018 року та децентралізація: експертний аналіз. 2018. 4 січ. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7960>.
21. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування (станом на 10 листоп. 2018) / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf>.
22. Результати фінансової децентралізації за 10 місяців 2018 року – експертний аналіз. 2018. 28 листоп. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10197>.
23. Фінансова децентралізація: результати та перспективи. 2018. 26 лют. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/8342>.
24. *Мацедонська Н. В., Клівіденко Л. М.* Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/103.pdf.
25. *Пальчук В.* Бюджети місцевих рад: надходження і видатки в процесі реалізації реформи з децентралізації (Закінчення, початок у № 12). Україна: події, факти, коментарі. 2017. № 13. С. 35–43. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr13.pdf>.
26. *Івчук Ю. Ю., Івчук К. І.* Децентралізація в Україні: проблеми співвідношення теорії та практики. *Децентралізація публічного адміністрування в умовах інтеграції України до Європейської спільноти: проблеми та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 жовтня 2017 р.* Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. С. 9–11. URL: http://pravo-snu.lg.ua/_ld/0/15_30_10_-2-.pdf.
27. *Заславська О. І., Огородник В. О.* Фінансова децентралізація в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка / редкол.: В. П. Мікловда (голов. ред.), В. І. Ярема, Н. Н. Пойда-Носик та ін.* Ужгород : Говерла, 2017. Вип. 2 (50). С. 261–266.
28. Про затвердження розподілу обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у 2018 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.04.2018 № 201-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-rozpod>.
29. Децентралізація: Новий етап. Основні завдання на період до 2020 року / Секретаріат Кабінету Міністрів України. 2018. 5 груд. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/decentralizaciya-novij-etap-osnovni-zavdannya-na-period-do-2020-roku>.

References

1. Congress of the Council of Europe. (2009, November 16). *European Charter of Local Self-Government*. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 [in Ukrainian].

2. Boadway, R., Eyraud, L. (2018). Designing Sound Fiscal Relations Across Government Levels in Decentralized Countries. *IMF Working Paper*, WP/18/271. Retrieved from <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2018/wp18271.ashx>.
3. Buriachenko, A. Ye. (2014). Functional decentralization and improvement of budgetary relations. *Finance of Ukraine*, 2, 17–27 [in Ukrainian].
4. Vozniak, H. V. (2017). Fiscal equalization: theoretical and methodological aspects. *Finance of Ukraine*, 4, 42–54 [in Ukrainian].
5. Kyrylenko, O. P., Malyniak, B. S. (2017). Unique experience of public reporting on the use of regional budget funds: lessons for dissemination. *Finance of Ukraine*, 3, 36–50 [in Ukrainian].
6. Kudriashov, V. P., Silenkov, B. V. (2006). Concept of budget system and its decentralization. *Finance of Ukraine*, 8, 53–56 [in Ukrainian].
7. Kuzkin, Ye. Yu. (2016). Theoretical foundations for using targeted intergovernmental transfers to local budgets. *Finance of Ukraine*, 12, 45–58 [in Ukrainian].
8. Kuzkin, Ye. Yu. (2015). Local taxation as an instrument for strengthening local government own revenue base. *Finance of Ukraine*, 4, 34–47 [in Ukrainian].
9. Kuzkin, Ye. Yu., Shysko, O. V. (2015). Improvement of local government in modern conditions: core directions and overcoming obstacles. *Finance of Ukraine*, 11, 43–55 [in Ukrainian].
10. Oparin, V. M. (2015). Dominants and priorities of financial equalization in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 6, 29–43 [in Ukrainian].
11. Lunina, I. O. (2014). Budget decentralization: goals and directions of reform. *Economy of Ukraine*, 11, 61–75 [in Ukrainian].
12. Pavliuk, K. V., Stepanova, O. V. (2015). Decentralization in the health financing system. *Finance of Ukraine*, 4, 67–85 [in Ukrainian].
13. Romaniuk, S. A. (2018). *Decentralization: the theory and practice of application*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Shyshko, O. V. (2015). Theoretical aspects of local financial autonomy in modern conditions. *RSI scientific papers*, 2, 70–83. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_2_7 [in Ukrainian].
15. Shyshko, O. V. (2015). Methodological approaches to implementation of the medium-term budget planning of local budgets. *RSI scientific papers*, 3, 81–93. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_3_8 [in Ukrainian].
16. Serohin, S. M., Sharov, Yu. P. (Eds.). (2016). *Manage the strategic development of united territorial communities: innovative approaches and tools*. Dnipropetrovsk: DRIDU NADU [in Ukrainian].
17. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2016). *Actual problems of development of the public finance management system: european integration context*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management” [in Ukrainian].
18. Kurinnyi, V. P. (2018, May 23). *Decentralization as an underestimated reform*. Retrieved from <https://daily.rbc.ua/rus/show/detsentralizatsiya-nedootsenennaya-reforma-1527054477.html> [in Ukrainian].
19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). *The Budget Code of Ukraine* (Act No. 2456-VI, July 8). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
20. Press Center Initiative “Decentralization”. (2018, January 4). *The state budget of 2018 and decentralization: expert analysis*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/7960> [in Ukrainian].
21. Ministry of Regional Development (Ukraine). (2018, November 10). *Monitoring the process of decentralization of power and reforming of local self-government*. Retrieved

- from <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf> [in Ukrainian].
22. Press Center Initiative “Decentralization”. (2018, November 28). *Results of financial decentralization for 10 months of 2018 - expert analysis*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/10197> [in Ukrainian].
 23. Press Center Initiative “Decentralization”. (2018, February 26). *Financial decentralization: results and prospects*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/8342> [in Ukrainian].
 24. Matsedonska, N. V., Klividenko, L. M. (2017). Decentralization in Ukraine and the main ways of its implementation in modern conditions. *Economy and Society*, 8. Retrieved from http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/103.pdf [in Ukrainian].
 25. Palchuk, V. (2017). Local council budgets: revenues and expenditures in the process of implementing decentralization reform. *Ukraine: Events, Facts, Comments*, 13, 35–43. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr13.pdf> [in Ukrainian].
 26. Ivchuk, Yu. Yu., Ivchuk, K. I. (2017). Decentralization in Ukraine: problems of correlation between theory and practice. In *Decentralization of public administration in the conditions of Ukraine's integration into the European community: problems and perspectives: materials of the International scientific and practical conference, 2017, October 6-7*. Severodonetsk. Retrieved from http://pravo-snu.lg.ua/_ld/0/15_30_10_-2-.pdf [in Ukrainian].
 27. Zaslavska, O. I., Ohorodnyk, V. O. (2017). Financial decentralization in Ukraine: state, problems and prospects of development. *Scientific herald of Uzhgorod University. Series: Economics*, 2 (50), 261–266 [in Ukrainian].
 28. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). *On approval of distribution of the subvention from the state budget to local budgets for the formation of the infrastructure of the unified territorial communities in 2018* (Decree No. 201-p, April 4). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-rozpod> [in Ukrainian].
 29. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018, December 5). *Decentralization: a new stage. The main tasks for the period up to 2020*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/decentralizaciya-novij-etap-osnovni-zavdannya-na-period-do-2020-roku> [in Ukrainian].